

На початку 2018 р. виповнилося 80 років з дня народження українського та російського ботаніка – флориста та систематика, доктора біологічних наук, старшого наукового співробітника Алли Миколаївни Краснової. Перші її наукові дослідження були присвячені флорі Північного Приазов'я, згодом – вивченню водної та прибережної флори на теренах Росії; значний внесок зробила вона в систематику різних груп квіткових рослин, зокрема, роду *Typha* L.

Алла Миколаївна Краснова народилася 5 лютого 1938 р. у Києві. Після закінчення школи вона навчалася на вечірньому відділенні біологічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1959–1965), поєднуючи навчання з роботою в Інституті ботаніки АН УРСР (тепер Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України) спочатку техніком, пізніше старшим лаборантом, інженером та молодшим науковим співробітником. У 1967 р. вона вступила до аспірантури, її науковим керівником був відомий український вчений-систематик професор М.В. Клоков. У 1974 р. А.М. Краснова захистила кандидатську дисертацію "Очерк флоры Северного Приазовья". Під час роботи над нею дослідниця здійснила численні експедиції у Херсонську, Запорізьку, Донецьку області, зібравши чималий гербарій, який нині зберігається в Гербарії Інституту ботаніки НАН України (KW). А.М. Краснова встановила видовий склад флори (1046 видів судинних рослин з 85 родин) цього досить цікавого південного регіону, вперше здійснила її аналіз. На основі дослідження

походження та становлення обґрунтувала острівний (реліктовий) характер ксерофільної степової флори Північного Приазов'я, розробила оригінальну схему флористичного районування регіону досліджень, самостійно та у співавторстві описала нові для науки види рослин – *Gagea artemczukii* Krasnova, *G. tesquicola* Krasnova, *Gypsophila oligosperma* Krasnova, *G. thyraica* Krasnova, *G. volgensis* Krasnova, *G. zhegulense* Krasnova, *Ornithogalum melancholicum* Klokov ex Krasnova, *Scrophularia graniticus* Klokov ex Krasnova, запропонувала створити п'ять нових природоохоронних об'єктів.

Як співавтор А.М. Краснова брала участь у написанні колективних монографій: "Червона книга Української РСР" (1980), "Хорология флоры Украины" (1986), "Определитель высших растений Украины" (1987), довідника "Дикорастущие полезные растения Украины" (Чопик, Дудченко, Краснова, 1983). Разом зі своїм чоловіком А.І. Кузьмичовим, вченим-геоботаніком, А.М. Краснова провела інвентаризацію, склала та опублікувала каталог систематичної частини гербарної колекції відомого французького лікаря й ботаніка Ж.Є. Жілібера, найдавнішої із тих, що зберігаються в Гербарії KW (Краснова, Кузьмичев, 2000).

Упродовж 1980–1982 рр. Алла Миколаївна працювала в Науково-дослідному інституті тваринництва південних степових районів ім. М.Ф. Іванова "Асканія-Нова" (нині Біосферний заповідник "Асканія-Нова" ім. Ф.Е. Фальц-Фейна), де досліджувала рідкісні рослини заповідника та здійснювала інвентаризацію його флори.

У 1982 р. А.М. Краснова з чоловіком переїхали до Росії і працювали науковими співробітниками Інституту внутрішніх вод СРСР (тепер Інститут внутрішніх вод ім. І.Д. Папаніна РАН, сел. Борок Ярославської обл. Тут дослідниця вивчала флору природних та техногенно порушених водойм (переважно озер) європейської частини Росії, збирала та критично опрацьовувала матеріали, які зберігаються в Гербаріях Ленінградського (тепер Санкт-Петербурзького) (LE) та Московського (MW) державних університетів та Інституту внутрішніх вод ім. І.Д. Папаніна РАН, зробила чималу кількість геоботанічних описів. У 1996 р. в Ленінградському державному університеті ім. О.С. Пушкіна А.М. Краснова захистила докторську дисертацію на тему: "Гидрофильная флора техногенно трансформированных водоемов

А.М. Краснова з А.І. Кузьмичовим, 1970-і роки

европейской России (на примере Северо-Двинской водной системы)". Дисертація була виконана в традиціях української школи флористів і систематиків. У роботі вперше розкриті поняття "гідрофільного компоненту флори" як об'єкту досліджень у флористиці, ботанічній географії та флорогенетиці. На основі існуючих на той час уявлень щодо флористичних комплексів – основних еволюціонуючих у просторі і часі коадаптуючих груп видів рослин – розкриті їхня дискретність, яка проявляється у системі еко-ценофлорогенетичних компонентів, як найбільш архаїчних і консервативних у еволюційному відношенні утворень, що надають їм рис унікальності. Диференціація гідрофільної флори у ході її безперервного розвитку була показана на прикладі роду *Typha*, найновіша система якого була розроблена вченою. Результати цих досліджень покладені в основу монографій "Структура гидрофильной флоры техногенно трансформированных водоемов Северо-Двинской водной системы" (1999), "Проблемы охраны генофонда гидрофильной флоры" (2001), "Гидрофиты поозерий Европейской России – Hydrophytes in poozerie of European Russia" (Кузьмичев, Краснова, 2013), бібліографічного довідника-показчика "Высшие водные и прибрежно-водные растения РСФСР" (Кузьмичев, Краснова, Карасева, 1992). Особливе місце серед праць А.М. Краснової займає книга про її чоловіка: "Три стихии Анатолия Ивановича Кузьмичева" (2012), в якій описаний його життєвий і творчий шлях, наведені цікаві маловідомі публікації та рукописи.

Понад три десятки наукових публікацій А.М. Краснова присвятила вивченню систематики роду *Typha*. Нею описані нові для науки таксони: *Typha androssovii* Krasnova, *T. biarmica* Krasnova, *T. ephemeroidea* Krasnova, *T. kamelinii* Krasnova, *T. komarovii* Krasnova, *T. kozlovii* Krasnova, *T. sinantropica* Krasnova, *T. × volgensis* Krasnova, *T. zerovii* Klokov f. ex Krasnova, *T. varsobica* Krasnova, *T. × kuzmichevii* Krasnova, *T. laxmannii* Lepech. var. *bungei* Krasnova, *T. laxmannii* Lepech. var. *turczaninonii* Krasnova, *T. paludosa* Krasnova, *T. pontica* Klokov f. & Krasnova, *T. × rossica* Krasnova, *T. salgirica* Krasnova.

Багаторічні дослідження рогозів узагальнені в монографії "Гидрофильный род Рогоз (*Typha* L. (в пределах бывшего СССР)" (2011), яку Алла Миколаївна присвятила світлій пам'яті А.І. Кузьмичова. Він був науковим редактором книги, а впродовж усього їхнього подружнього життя – консультантом та добрим порадином.

Як учениця М.В. Клокова та його послідовниця А.М. Краснова дотримується монотипічного стандарту виду. У згаданій монографії автор проаналізувала природновидову диференціацію роду *Typha*, подала морфологічні ознаки таксонів, оцінила їхнє таксономічне значення, склала фрагмент системи роду, здійснила його філогенетичну реконструкцію, оцінила роль гібридизації у даній групі. Всього для дослідженої території Алла Миколаївна навела 43 види, підвиди, форми та гібриди. Зауважимо, що обсяг та систематичне положення деяких таксонів мають дискусійний характер, але, як підсумовують автори рецензії на згадану монографію В.В. Соловійова та С.С. Сенатор (2012), "... возможно, не все ботаники разделят мнение автора о систематике рода, это право читателя, но то, что каждый, кто прочел эту книгу, будет более внимательно относиться к этим интересным растениям, не вызывает никаких сомнений".

Заслуги вченої у вивченні роду *Typha* відзначені в 2017 р. описаним на її честь рогозом Краснової *T. krasnovae* Doweld (\equiv *T. sibirica* Krasnova, nom. illeg., non P.I. Dorofeev).

Українські ботаніки щиро вітають Аллу Миколаївну Краснову зі славним ювілеєм і зичать їй творчих успіхів на благо розвитку сучасної ботанічної науки.

М.В. ШЕВЕРА, В.П. КОЛОМІЙЧУК